

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

(повна назва підрозділу)

**КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ**

(повна назва кафедри)

Код РПНД 72077

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної
роботи

Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

***СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА
(В Т.Ч. УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТОЛОГІЯ,
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ)***

***MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE
(INCLUDING UKRAINIAN DIALECTOLOGY,
HISTORY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE)***

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

тип дисципліни _____ обов'язкова _____

мова викладання _____ українська _____

Миколаїв – 2025

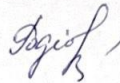
Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова в т.ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» скерована на підготовку фахівців галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))».

« 6 » травня 2025 р. 24 с.

Розробник: *Каленюк Світлана Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання*

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова в т.ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант

Інна РОДІОНОВА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» розглянуто на засіданні кафедри української мови, літератури та методики навчання

Протокол № 5 від « 6 » травня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри

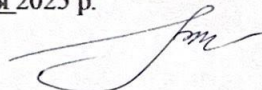

Лілія РУСКУЛІС

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» розглянуто Навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол № 5 від « 13 » травня 2025 р.

Голова

Лілія РУСКУЛІС

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій ЛАБАРТКАВА

Робочу програму навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 5 від « 21 » травня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025
© Каленюк С. О., 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	5
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	6
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	6
<i>4. Очікувані результати навчання</i>	6
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	7
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування</i>	16
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	16
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	20
<i>9. Засоби навчання</i>	22
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	22

ВСТУП

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)» відбувається практичне оволодіння українською літературною мовою, засноване на вивченні її системи й підсистем – лексико-семантичної, фразеологічної, орфографічної, фонетичної і граматичної, а також закономірностей, які визначають використання тих або інших виражальних засобів відповідно до сучасних норм; ознайомлення з українськими говорами та їхніми особливостями, на основі яких сформована сучасна українська літературна мова. Засвоюються знання, що складають зміст сучасної української літературної мови як науки, усвідомлюється система лінгвістичних понять, нормативність української літературної мови, що сприяє ґрунтовному оволодінню орфоепічними, орфографічними, лексичними, граматичними й стилістичними нормами сучасної української літературної мови.

Ключові слова: *сучасна українська літературна мова, мовлення, норми мови, нормативність, мовна система, лінгвістичні поняття.*

Summary

In the process of studying the discipline «Modern Ukrainian literary language (including Ukrainian dialectology, History of the Ukrainian language)» practical mastery of the Ukrainian literary language, based on the study of its system and subsystems - lexical-semantic, phraseological, orthographic, phonetic and grammatical, as well as regularities that determine the use of certain means of expression in accordance to modern norms takes place; acquaintance with Ukrainian dialects and their features, on the basis of which the modern Ukrainian literary language is formed. The knowledge that makes up the content of modern Ukrainian literary language as a science is acquired, the system of linguistic concepts, normativeness of Ukrainian literary language is realized, which promotes thorough mastering of orthoepic, orthographic, lexical, grammatical and stylistic norms of modern Ukrainian literary language.

Key words: *modern Ukrainian literary language, speech, language norms, normativeness, language system, linguistic concepts.*

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни		Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 12	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	<i>Обов'язкова</i>		<i>Обов'язкова</i>	
Модулів – 2		Рік підготовки:		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		2-й	2-й	2-й	2-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))».	Семестр		Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		3-й	4-й	3-й	4-й
Загальна кількість годин – 360		Лекцій		Лекцій	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5/4; самостійної роботи студента – 9/6		30 год.	20 год.	6 год.	4 год.
		Практичні, семінарські		Практичні, семінарські	
		45 год.	40 год.	9 год.	8 год.
	Лабораторні		Лабораторні		
	0 год.	0 год.	0 год.	0 год.	
	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота		Самостійна робота	
		135 год.	90 год.	195 год.	138 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю:		Вид контролю:	
		Іспит	Залік	іспит	Залік
	Форма контролю: комбінована		Форма контролю: комбінована		

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» полягає у формуванні низки компетентностей:

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ПК 8. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної наук, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладі середньої освіти.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни: зважаючи на те, що метою курсу є свідоме практичне оволодіння українською літературною мовою, заснованому на вивченні її системи й підсистем, то й пов'язаний він із відповідними дисциплінами, а саме: «Вступ до мовознавства», «Українська діалектологія», «Академічна доброчесність», що є міждисциплінарним тощо.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування й розвиток у студентів таких програмних результатів навчання:

РН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН13. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. Знає сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Граматика української мови як учення про її морфологічну та синтаксичну будову

Змістовий модуль 1. Морфеміка і словотвір

Тема 1. Основні граматичні поняття

1. Морфологія та синтаксис як розділи граматики.
2. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія, граматичне значення слова у його відношенні до лексичного.
3. Способи вираження граматичного значення слова граматичною формою слова.
4. Синтетичні й аналітичні форми слів.
5. Граматичні категорії. Системи граматичних категорій в українській мові.
6. Морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії. Поняття грамеми.

Література [5], стор. 4–78; [4], стор. 3–6; [15], стор. –16; [8].

Тема 2. Морфеміка як тип мовної одиниці

1. Морфемний склад слова.
2. Поняття про морфему. Типи морфем в українській мові. Морфи як варіанти морфем.
3. Кореневі й афіксальні морфемі.
4. Словотворчі, формотворчі і словозміні афікси.
5. Поняття нульової морфемі. Основа слова і закінчення.
6. Основні зміни в морфемній будові слова: спрощення, перерозклад, ускладнення.
7. Принципи морфемного аналізу слів.

Література [5], стор. 4–78; [4], стор. 8–64; [15], стор. 272–280; [8].

Тема 3. Словотвір як учення про мотивацію і творення похідних слів

1. Твірна основа і словотворчий формант.
2. Словотвірний тип і словотвірне значення.
3. Способи словотвору в сучасній українській мові.
4. Словотвір іменників. Словотвір прикметників. Словотвір дієслів. Словотвір прислівників. Принципи словотвірного аналізу.

Література [1], стор. 8–64; [5], стор. 4–78; [15], стор. 281–285; [8].

Змістовий модуль 2. Іменні частини мови

Тема 1. Морфологія сучасної української мови. Граматика. Основні граматичні поняття

1. Морфологія як граматичне вчення про систему форм слова та засоби їх вираження.
2. Поняття про словоформу. Взаємозв'язок між словом і словоформою.
3. Частини мови та принципи їх виділення в українській мові.
4. Повнозначні та службові частини мови.
5. Проблема займенникових слів, нечастиномовні слова – морфемі і слова – речення, ступені й різновиди взаємопереходу частин мови.

Література [2], стор. 5–14; [4], стор. 7–43; [15], стор. 272–282; [8].

Тема 2. Іменник як частина мови

1. Морфологічні категорії роду, числа і відмінка іменника.
2. Поділ на відміни і групи.
3. Граматичні категорії іменника.
4. Словозміна іменників.

5. Категорія числа, її значення та граматичні засоби вираження.
Література [2], стор. 16–92; [4], стор. 44–120; [15], стор. 285–326; [8].

Тема 3. Прикметник як частина мови

1. Поняття про прикметник як частину мови.
2. Специфіка граматичних категорій прикметника.
3. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні.
4. Перехід відносних у якісні, присвійних – у відносні та якісні.
5. Здатність прикметників формувати синонімічні ряди, вступати в антонімічні відношення, розвивати переносні значення.
6. Граматичні особливості, словозміна і словотвір прикметників.
7. Короткі та повні прикметника. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників.
8. Ступені порівняння як форми якісних прикметників.
9. Особливості відмінювання та правопису прикметників.
Література [2], стор. 93–141; [4], стор. 121–150; [15], стор. 326–338; [8].

Тема 4. Числівник. Займенник

1. Проблема частиномовної природи числівника.
2. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням.
3. Числівник як частиномовна морфологічна периферія. Специфіка вияву граматичних категорій числівника.
4. Функціональні розряди числівників: власне-якісні, збірні, дробові, неозначено-кількісні. Особливості їх вживання.
5. Питання про порядкові числівники.
6. Структурні розряди числівників: прості, складні та складені. Відмінювання різних розрядів числівників.
7. Аналіз специфіки парадигм кількісних числівників у сучасній українській літературній мові. Синтаксичні функції числівників.
8. Займенник. Займенникові слова в системі частин мови.
9. Співвідношення займенників за значенням, морфологічними ознаками та синтаксичною роллю в реченні з іншими частинами мови – іменниками, прикметниками, числівниками.
10. Лексико-граматичні розряди займенників. Граматичні категорії займенників. Специфічні випадки функціонування займенників. Явище прономіналізації.
Література [2], стор. 142–156; [4], стор. 151–182, 183–216; [15], стор. 338–360.

Змістовий модуль 3. Дієслівні частини мови

Тема 1. Дієслово як частина мови

1. Поняття про дієслово як частину мови.
2. Система дієслівних утворень в українській мові.
3. Неозначена форма дієслова.
4. Типи дієслівних основ. Поділ дієслів на класи за співвідношенням з основами інфінітива та теперішнього часу. Поділ дієслів на дієвідміни.
5. Категорія виду дієслова. Протиставлення форм доконаного та недоконаного виду у видовій парі. Способи творення форм доконаного та недоконаного виду. Видова пара.
6. Дієслівні категорії способу і часу.
7. Категорія особи дієслова та числа. Дієслова з неповною особовою парадигмою.
8. Безособові дієслова.
9. Категорія часу та роду дієслова.
Література [2], стор. 157–200; [4], стор. 217–286; [15], стор. 360–399.

Тема 2. Дієприкметник. Дієприслівник

1. Дієприкметник як форма дієслова та прикметникові характеристики дієприкметника. Граматичні категорії дієприкметника.
 2. Творення дієприкметників. Активні дієприкметники теперішнього часу, їх значення та вживання. Пасивні дієприкметники минулого часу обох видів.
 3. Перехід дієприкметників у іменники та прикметники. Дієслівні форми на -но, -то.
 4. Дієприслівник як форма дієслова. Дієслівні та прислівникові характеристики дієприслівника.
 5. Значення дієприслівників доконаного та недоконаного видів.
 6. Творення та синтаксична роль дієприслівників.
 7. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.
- Література* [2], стор. 201–242; [4], стор. 286–297; [15], стор. 370–400.

Тема 3. Прислівник. Станівник. Модальник

1. Прислівник Значення прислівників як слів, що виражають статичну ознаку іншої ознаки.
2. Морфологічні ознаки, синтаксична роль прислівників.
3. Групи прислівників за означенням. Ступені порівняння означальних прислівників.
4. Творення прислівників (від прикметників, іменників, числівників, займенників, дієслів).
5. Перехід у прислівники інших частин мови.
6. Перехід прислівників у прийменники, сполучники, частки.
7. Слова категорії стану та їх місце в системі частин мови. Частиномовна база станівника.
8. Лексико-семантичні групи слів категорії стану.
9. Модальні слова як особлива категорія слів.
10. Поняття про модальність і модальні слова.
11. Формування модальника та його частиномовний статус.
12. Семантичні розряди модальних слів.
13. Морфологічні та синтаксичні властивості модальника.
14. Слова категорії стану. Модальні слова.

Література [2], стор. 243–273; [4], стор. 298–327; [15], стор. 400–407.

Змістовий модуль 4. Службові частини мови

Тема 1. Прийменник як частина мови

1. Прийменники як службові слова, що виражають відношення (просторові, часові та інші) між повнозначними словами.
2. Морфологічний склад прийменників.
3. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники.
4. Вживання прийменників з певними відмінками іменників і субстантивованих слів.
5. Полісемія прийменників. Синонімія прийменників.

Література [2], стор. 274–299; [4], стор. 328–345; [15], стор. 407–419.

Тема 2. Сполучник як частина мови.

1. Сполучники як службові слова, що виражають зв'язок між словами в реченні, між частинами речень.
2. Синтаксичні функції сполучників.
3. Морфологічний склад сполучників.
4. Сполучники сурядності і підрядності, їх групи. Сполучні слова їх відмінність від сполучників.
5. Перехід повнозначних слів у сполучники.

Література [2], стор. 300–307; [4], стор. 346–357; [15], стор. 420–427.

Тема 3. Частка як частина мови. Вигук і звуконаслідування

1. Частки як службові слова, що вносять певні відтінки у значення слів чи рівень.
2. Групи часток за значенням. Функції часток. Частки словотворчі і формотворчі.
3. Правопис часток в українській мові.
4. Вигуки як слова, що виражають емоції та волевиявлення, їх роль у реченні.
5. Групи вигуків за значенням, їх уживання.
6. Перехід у вигуки повнозначних слів. Звуконаслідувальні слова. Морфологічний аналіз службових слів та вигуків.

Література [2], стор. 308–329; [4], стор. 357–371; [15], стор. 427–434.

Модуль 2. Діалектологія як розділ мовознавства

Змістовий модуль 5. Діалектне членування української мови

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання української діалектології

1. Джерела та методи вивчення народних говорів. Зв'язки з історією, етнографією, ономастикою.
2. Вивчення української мови у просторовій проекції.
3. Діалектне членування української мови.
4. Історія формування українських говорів та наріч.
5. Питання походження територіальної диференціації української мови в історії вітчизняної діалектології.
6. Історія групування говорів.
7. Говірки Середньої Наддніпряниці – основа сучасної української літературної мови.
8. Взаємодія народних говорів з новою українською літературною мовою.

Література [1], стор. 8–64; [5], стор. 4–78; [19], стор. 6–16, 35–49.

Тема 2. Історія української діалектології

1. Загальні відомості про розвиток діалектологічних досліджень в Україні від перших діалектологічних спостережень XVIII ст. до сучасного їх стану (простежується розширення проблематики та географії досліджень, удосконалення методики опрацювання діалектного матеріалу і т. ін.),
2. Огляд лексикографічних та лінгвогеографічних праць, монографічних досліджень з української діалектології, вклад окремих учених та наукових шкіл у розвиток цієї галузі мовознавства.

Література [1], стор. 8–64; [5], стор. 22–78; [19], стор. 16–18, 50–61.

Тема 3. Українська діалектна лексикографія

1. Упорядкування методики лексикографічної роботи.
2. Загальні та тематичні діалектні словники.
3. Сучасна вітчизняна лінгвістична географія.
4. Упорядкування методики лінгвогеографічних досліджень.
5. «Атлас української мови» та регіональні атласи.
6. Актуальні завдання української діалектології

Література [1], стор. 65–70; [5], стор. 79–95; [19], стор. 31–34, 149–159.

Змістовий модуль 6. Фонетичні та лексичні особливості говорів української мови

Тема 1. Фонетичні особливості говорів української мови

1. Історичний розвиток фонетичної системи українських говорів. Розвиток етимологічних *о, *е в новозакритому складі на діалектному ґрунті.
2. Історичний коментар до рефлексів давнього *ѣ в говорах української мови.
3. Розвиток давніх голосних *у, *і на діалектному ґрунті.
4. Еволюція давнього голосного *m.
5. Кількісний та якісний склад українського діалектного консонантизму в історичному розвитку.

Література [1], стор. 72–84; [5], стор. 98–102; [19], стор. 21–24, 71–100.

Тема 2. Українська діалектна лексика.

1. Історичний розвиток лексичної системи українських говорів.
2. Діалектизми в українській літературній мові.

Література [1], стор. 85–92; [5], стор. 104–110; [19], стор. 18–21, 62–71.

Змістовий модуль 7. Морфологічні та синтаксичні особливості говорів української мови

Тема 1. Морфологія діалектної української мови.

1. Історичний розвиток системи словозміни українських говорів.
2. Історія типів відмін та відмінкових форм іменників української народної мови.
3. Еволюція відмінкових форм прикметників в українській діалектній мові.
4. Історія форм особових, зворотного та неособових займенників в українських говорах.
5. Формування діалектних особливостей українського дієвідмінювання.
6. Історія форм минулого часу української народної мови.
7. Еволюція форм вираження майбутньої дії.
8. Історія парадигми умовного способу.

Література [1], стор. 96–120; [5], стор. 106–115; [19], стор. 24–29, 100–137.

Тема 2. Синтаксичні особливості говорів української мови.

1. Діалектний синтаксис.

Література [1], стор. 124–145; [5], стор. 123–160; [19], стор. 30–31, 138–149.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		Лек	Пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1. Граматика української мови як учення про її морфологічну та синтаксичну будову										
Змістовий модуль 1. Морфеміка і словотвір										
Тема 1. Основні граматичні поняття	10	2	2	–	6	10	2	–	–	8
Тема 2. Морфеміка як тип мовної одиниці.	10	2	4	–	4	10	–	1	–	9
Тема 3. Словотвір як учення про мотивацію і творення похідних слів.	10	4	4	–	2	10	–	2	–	8
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	30	8	10	–	12	30	2	3	–	25
<i>Усього годин</i>	30	8	10	0	12	30	2	3	0	25
Змістовий модуль 2. Іменні частини мови										
Тема 1. Морфологія сучасної української мови. Граматика. Основні граматичні поняття.	20	2	4	–	14	10	2	–	–	8
Тема 2. Іменник як частина мови.	20	2	4	–	14	10	–	2	–	8
Тема 3. Прикметник як частина мови.	10	2	4	–	4	20	–	–	–	20
Тема 4. Числівник. Займенник	10	2	4	–	4	20	–	–	–	20
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	60	8	16	0	36	60	2	2	0	56
<i>Усього годин</i>	60	8	16	0	36	60	2	2	0	56
Змістовий модуль 3. Дієслівні частини мови										
Тема 1. Поняття про дієслово як частину мови.	20	4	6	–	10	20	2	2	–	14
Тема 2. Дієприкметник. Дієприслівник.	20	2	4	–	14	20	–	–	–	20

Тема 3. Прислівник. Станівник. Модальник.	20	2	2	–	16	20	–	–	–	20
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	60	8	12	–	40	60	2	2	0	54
<i>Усього годин</i>	60	8	12	0	40	60	2	2	0	54
Змістовий модуль 4. Службові частини мови										
Тема 1. Прийменник як частина мови.	20	2	2	–	16	20	–	2	–	18
Тема 2. Сполучник як частина мови.	20	2	2	–	16	20	–	–	–	20
Тема 3. Частка як частина мови. Вигук і звуконаслідування.	20	2	3	–	15	20	–	–	–	20
<i>Усього годин</i>	60	6	7	0	47	60	0	2	0	58
<i>Разом за семестр</i>	210	30	45	0	135	210	6	9	0	195

Модуль 2. Діалектологія як розділ мовознавства										
Змістовий модуль 5. Діалектне членування української мови.										
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання української діалектології.	14	2	2	–	10	20	2	–	–	18
Тема 2. Історія української діалектології	26	2	4	–	20	20	–	2	–	18
Тема 3. Українська діалектна лексикографія.	20	4	6	–	10	20	–	–	–	20
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	60	8	12	–	40	60	2	2	–	56
<i>Усього годин</i>	60	8	12	0	40	60	2	2	0	56
Змістовий модуль 6. Фонетичні та лексичні особливості говорів української мови										
Тема 1. Історичний розвиток фонетичної системи українських говорів.	18	2	4	–	12	22	–	2	–	20
Тема 2 Українська діалектна лексика.	27	4	6	–	17	23	–	2	–	21
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	45	6	10	–	29	45	–	4	0	41
<i>Усього годин</i>	45	6	10	0	29	45	0	4	0	41

Змістовий модуль 7. Морфологічні та синтаксичні особливості говорів української мови										
Тема 1. Морфологія діалектної української мови.	22	4	10	–	8	20	2	–	–	18
Тема 2. Діалектний синтаксис.	23	2	8	–	13	25	–	2	–	23
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	45	6	18	–	21	45	–	–	–	41
<i>Усього годин</i>	45	6	18	0	21	45	2	2	0	41
Усього за семестр										
Усього за семестр	150	20	40	0	90	150	4	8	0	138
Разом за курсом	360	50	85	0	225	360	10	17	0	333

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Граматика сучасної української мови. Морфеміка. Словотвір	6	3
2	Морфологія сучасної української мови	4	
3	Іменник	4	2
4	Прикметник	4	
5	Числівник.	4	
6	Займенник	4	
7	Дієслово	6	2
8	Дієприкметник. Дієприслівник	4	
9	Прислівник Станівник. Модальник	2	
10	Службові частини мови	7	2
11	Вступ. Діалектологія як розділ мовознавства	2	
12	Історія української діалектології	4	2
13	Українська діалектна лексикографія.	6	
14	Історичний розвиток фонетичної системи українських говорів.	4	2
15	Українська діалектна лексика	6	2
16	Морфологія діалектної української мови.	10	
17	Діалектний синтаксис.	8	2
	Разом	85	17

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до практичних занять – *2 год. / 1 заняття*;
- виконання проєктних завдань – *3–5 год. / 1 проєкт*;
- підготовка до тестового контролю – *3–4 год. / 1 тест*;
- підготовка до підсумкового контролю – *15 год. / 1 захід*
- підготовка до колоквиуму – *15 год. / 1 захід*

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість Годин	
		Денна форма	
1	Підготовка до практичних робіт	45	20
2	Виконання проєктних завдань*	33	40

3	Підготовка до тестового контролю	17	40
4	Підготовка до підсумкового контролю	20	60
5	Підготовка до колоквиуму з письмовою роботою	20	35
	<i>Разом</i>	135	195

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

- 1) на лекційних заняттях:
 - лекція;
 - пояснення;
 - дискусія;
 - диспут;
 - ілюстрування;
 - демонстрація;
- 2) на практичних заняттях:
 - практична робота;
 - фронтальне опитування;
 - частково-пошуковий метод;
 - спостереження.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді (лише для студентів денної форми навчання);
- тестові роботи;
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;
- колоквиум.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, тест, проєкт, колоквиум) (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також підготовки дослідницьких матеріалів до колоквиуму.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

7. Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на практичних заняттях	Критерії оцінювання
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали).</i>

Тестові роботи	Критерії оцінювання
5	Студент надав 10 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 100 %.
4,5	Студент надав 9 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 90 %.
4	Студент надав 8 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 80 %.
3,5	Студент надав 7 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 70 %.
3	Студент надав 6 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 60 %.
2,5	Студент надав 5 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 50 %.
2	Студент надав 4 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 40 %.
1,5	Студент надав 3 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 30 %.
1	Студент надав 2 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 20 %.
0,5	Студент надав 1 правильну відповідь на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 10 %.
0	Студент не надав жодної правильної відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 0 %.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (3 роботи по 5 балів).</i>

Самостійна (проектна) робота	Критерії оцінювання
5	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
4	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
3	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
2	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Студент не виконує роботи.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (6 робіт по 5 балів).</i>

Контрольна Робота	Критерії оцінювання
ДФН 15–13 ЗФН 39–30	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно визначає наявність помилок у текстах. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 12–10 ЗФН 29–20	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно визначає наявність помилок у текстах. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 9–7 ЗФН 19–10	Робота виконана з огріхами в складанні тексту на задану тематику, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо визначення помилок у тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6–4	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в складанні текстів на задану тематику (III рівень складності). Завдання щодо визначення

ЗФН 9–6	порушень норм літературної мови в тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3–1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня.
ЗФН 5–1	Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (для ДФН) / 39 балів (для ЗФН)</i>

Колоквіум із письмовою роботою (дослідженням)	Критерії оцінювання
10	Студент ретельно проводить аналітичний огляд літератури, самостійно організовує експеримент, правильно здійснює обробку його результатів, робить логічні та аргументовані висновки, вказує на перспективи їхнього застосування рішення в подальшій практичній діяльності, а також правильно із мовного й технічного поглядів оформлює думки у вигляді письмової роботи.
9–7	Студент ретельно проводить аналітичний огляд літератури, самостійно організовує експеримент, правильно здійснює обробку його результатів, робить логічні висновки, проте без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень, а також правильно із мовного погляду оформлює думки у вигляді письмової роботи. Допускається незначна кількість технічних огріхів.
6–4	Студент поверхнево чи з певними неточностями проводить аналітичний огляд літератури, виявляє труднощі під час організації експерименту, проте правильно здійснює обробку його результатів, робить висновки, проте без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень, а також правильно із мовного погляду оформлює думки у вигляді письмової роботи. Допускається незначна кількість технічних огріхів.
3–2	Студент поверхнево чи з певними неточностями проводить аналітичний огляд літератури, виявляє труднощі та допускається грубих помилок під час організації експерименту, помилково оброблює його результати, робить висновки без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень. Допускається незначна кількість мовних і технічних огріхів під час оформлення тексту письмової роботи.
1	Студент проводить аналітичний огляд літератури, експеримент та здійснює обробку його результатів із подальшим оформленням у вигляді письмової роботи з допомогою викладача
0	Студент не підготував дослідження або надав на перевірку викладачеві роботу не власного авторства.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 10 балів</i>

3 семестр

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Практичні заняття	23x2 бали = 46 балів	3x2 бали = 6 балів
Самостійна (проектна) робота	3x5 балів = 15 балів	6x5 балів = 30 балів
Колоквіум із письмовою роботою	1x12 балів = 12 балів	1x10 балів = 10 балів
Тестування	3x4 балів = 12 балів	3x5 балів = 15 балів
Контрольна (письмова) робота	1x15 балів = 15 балів	1x39 балів = 39 балів
Всього	100	100

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
	4 семестр	
Практичні заняття	20x2 бали = 40 балів	4x2 бали = 8 балів
Самостійна робота	3x5 балів = 15 балів	3x5 балів = 15 балів
Тести	3x5 балів = 15 балів	3x5 балів = 15 балів
Колоквіум із письмовою роботою (дослідженням)	1x15 балів = 15 балів	1x15 балів = 15 балів
Контрольна (письмова) робота	1x15 балів = 15 балів	1x47 балів = 47 балів
Всього	100	100

8. Критерії оцінювання результатів навчання

3 семестр

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Відповідь на практичному занятті	2		
	T2	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4	Відповідь на практичному занятті	2
	T3	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4		2
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
	ПМК	Тест	5	Тест	5
ЗМ 2	T1	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4		
	T2	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4	Відповідь на практичному занятті	2

	T3	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4		
	T4	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4		
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
	ПМК	Тест	5	Тест	5
ЗМ 3	T1	Відповідь на практичному занятті (2*3)	6	Відповідь на практичному занятті	2
	T2	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4		
	T3	Відповідь на практичному занятті	2		
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
ЗМ 4	T1	Відповідь на практичному занятті	2	Відповідь на практичному занятті	2
	T2	Відповідь на практичному занятті	2		
	T3	Відповідь на практичному занятті	2		
		Колоквіум із письмовою роботою	10	Колоквіум із письмовою роботою	15
	ПМК	Тест	6	Тест	5
Контрольна робота			15		45
Підсумковий контроль		Залік			
Сума			100		100

4 семестр

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Відповідь на практичному занятті	2		
	T2	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4	Відповідь на практичному занятті	2

	ТЗ	Відповідь на практичному занятті (2*3)	6		
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
	ПМК	Тест	5	Тест	5
ЗМ 2	Т1	Відповідь на практичному занятті (2*2)	4	Відповідь на практичному занятті	2
	Т2	Відповідь на практичному занятті (2*3)	6	Відповідь на практичному занятті	2
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
	ПМК	Тест	5	Тест	5
ЗМ 3	Т1	Відповідь на практичному занятті (2*5)	10		
	Т2	Відповідь на практичному занятті (2*4)	8	Відповідь на практичному занятті	2
		Самостійна робота	5	Самостійна робота	5
		Колоквіум із письмовою роботою	10	Колоквіум із письмовою роботою	15
	ПМК	Тест	10	Тест	5
Контрольна робота			15		45
Підсумковий контроль		Залік			
Сума			100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім графічні засоби, а саме друковано-роздатковий матеріал у вигляді ілюстративних таблиць, опорних схем, рисунків; мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв'ю, виступи, сеанси гіпнозу, рекламні та політичні відеоролики тощо як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу, а також різноманітні лінгвістичні фактажі для проведення експериментів (текстові та відеоматеріали).

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендовані джерела інформації Основна література

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. К. : Вища школа, 1980. 233 с.
2. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія: підруч. для студ. філол. фак. вузів. К. : Либідь, 1993. 336 с.

3. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. К.: Либідь, 1987. 212 с.
4. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови. К.: Рад. школа, 1982. 208 с.
5. Грищенко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. К.: Наукова думка, 1990. 272 с.
6. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
7. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. К.: Наукова думка, 1990. 169 с.
8. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя: *підручник*. К.: ВЦ «Академія», 2016. 284 с. URL: <https://cutt.ly/SUuxCMA>.
9. Монахова Т. В. Українська діалектологія: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с. URL: <https://cutt.ly/MUuzKfM>.
10. Плющ М. Я. Граматика української мови. У 2-х частинах: підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закладів. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. К.: Вища школа, 2005. 286 с.
11. Пономаренко С. Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2017. 300 с.
12. Сердега Р. Л., Сагаровський А. А. Українська діалектологія: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с. URL: <https://cutt.ly/OUuzCNZ>.
13. Сучасна українська літературна мова [Текст]: підруч. для студ. філол. спец. вищих навчальних закладів / за ред. М. Я. Плющ. К.: Вища школа, 2009. 430 с.
14. Сучасна українська літературна мова: навчально-методичний посібник для дистанційного навчання / уклад.: І. С. Гонца, В. В. Розгон. Умань: Візаві, 2018. 334 с.
15. Сучасна українська літературна мова: підруч. для студ. філол. спец. і вищ. навч. закладів / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, Н. І. Тоцька / за ред. А. П. Грищенка. 3-те вид., доп. К.: Вища школа, 2002. 439 с.
16. Сучасна українська літературна мова. Вправи. Завдання. За творами Т. Г. Шевченка / за ред. Г. М. Вокальчук, В. М. Мойсієнка. К.: ВЦ «Академія», 2016. 224 с.
17. Горчинська Н. М. Українська діалектологія: *навч. посібник*. Хмельницький, 2017. 158 с. URL: <https://cutt.ly/RUUvatQ>.
18. Шеремета Н. П. Українська діалектологія: практичні заняття. *Навч. посіб.* Кам'янець-Подільський: КПДУ, ІВВ, 2005. 124 с.
19. Шеремета Н. П., Каленюк С. О. Українська діалектологія: навч.-метод. Посіб. Кам'янець-Подільський, 2023. ТОВ «Друкарня «Рута», 186 с.
20. Яким М. Б. Українська діалектологія: навч.-метод. посіб. Дрогобич: Коло, 2003. 48 с.

ДОДАТКОВА

21. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: *навч. посіб.* з регіональної діалектології для студентів спеціальності «Українська мова та література». Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 257 с. URL: <https://cutt.ly/NUv8PoM>.
22. Баденкова В. Назви хліба в українських говірках Бузько-Інгульського ареалу. *Слов'янська писемність у контексті християнської культури: матеріали круглого столу до Дня слов'янської писемності та культури*; [за заг. ред. Н. В. Коч]. Миколаїв, МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. С. 15–23.
23. Бичко З. М. Перспективи взаємостосунків української літературної мови та діалектів. *Лінгвістика: Збірн. наук. праць*. Луганськ: Альма матер. 2003. Вип. І. С. 89–93.
24. Березовська Г. Г. Українська діалектологія: *навчальний посібник*. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 154 с. URL: <https://cutt.ly/UUuz8rW>.
25. Коваленко Н. Д., Шеремета Н. П. Практикум з проведення діалектологічних досліджень: *навчально-методичний посібник*. Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2013. 160 с.
26. Коваленко Н. Д., Щегельський В. В. Фольклорно-діалектологічна практика: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Буйницький О. А., 2015. 140 с.
27. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. К.: Наук. думка, 1990. 168 с. URL: <https://cutt.ly/VRhIQrj>
27. Шеремета Н. Вивчення лексики подільських говірок: методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський: ІВВ Кам'янець-Подільського держ. ун-ту, 2005. 52 с.
28. Шеремета Н. П., Коваленко Н. Д. Навчальна практика з діалектології: *навчальний посібник*.

Кам'янець-Подільський : КПДУ, ІВВ, 2003. 84 с.

Перелік діалектних словників. URL: <https://cutt.ly/8Ug8s2i>.

1 . Перелік лінгвогеографічних джерел. URL: <https://cutt.ly/IUg8GXW>.

2 . Перелік хрестоматій українських діалектних текстів. URL: <https://cutt.ly/2Ug8pfQ>.

3 . Програма для збирання сільськогосподарської лексики говірок Центральної Слобожанщини: навчально-методичні матеріали для студентів укр. відділення філол. фак-ту / укл. Р. Л. Сердега. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 36 с. URL: <https://cutt.ly/JUg8gDc>.

Довідникова література

Збірники текстів, хрестоматій з діалектології української мови

1. Бідношия Ю. І., Дика Л. В. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. К., 2008. 480 с.
2. Говірка села Машеве Чорнобильського району. К. : Довіра. Ч. 1: Тексти [уклад.: Ю. І. Бідношия, Л. В. Дика]. 2003. 455 с.
3. Говірка села Машеве Чорнобильського району [Текст]. К. : Довіра. Ч. 2: Тексти / уклад.: Г. В. Воронич, Л. А. Москаленко, Л. Г. Пономар. 2003. 607 с.